

CODUL CIVIL

COMENTAT ȘI ADNOTAT

Despre legea civilă. Despre persoane
Art. 1-257

TABLA DE MATERII

	Art.
TITLUL PRELIMINAR. DESPRE LEGEA CIVILĂ	1-24
Capitolul I. Dispoziții generale.....	1-5
Capitolul II. Aplicarea legii civile.....	6-8
Capitolul III. Interpretarea și efectele legii civile.....	9-17
Capitolul IV. Publicitatea drepturilor, a actelor și a faptelor juridice.....	18-24
CARTEA I. DESPRE PERSOANE	25-257
Titlul I. Dispoziții generale	25-33
Titlul II. Persoana fizică	34-103
Capitolul I. Capacitatea civilă a persoanei fizice.....	34-57
Secțiunea 1. Capacitatea de folosință.....	34-36
Secțiunea a 2-a. Capacitatea de exercițiu.....	37-48
Secțiunea a 3-a. Declararea judecătorească a morții	49-57
Capitolul II. Respectul datorat ființei umane și drepturilor ei inerente.....	58-81
Secțiunea 1. Dispoziții comune	58-60
Secțiunea a 2-a. Drepturile la viață, la sănătate și la integritate ale persoanei fizice	61-69
Secțiunea a 3-a. Respectul vieții private și al demnității persoanei umane	70-77
Secțiunea a 4-a. Respectul datorat persoanei și după decesul său	78-81
Capitolul III. Identificarea persoanei fizice	82-103
Secțiunea 1. Numele	82-85
Secțiunea a 2-a. Domiciliul și reședința	86-97
Secțiunea a 3-a. Actele de stare civilă	98-103
Titlul III. Ocrotirea persoanei fizice	104-186
Capitolul I. Dispoziții generale	104-109
Capitolul II. Tutela minorului	110-163
Secțiunea 1. Deschiderea tutelei.....	110-111
Secțiunea a 2-a. Tutorele	112-123
Secțiunea a 3-a. Consiliul de familie	124-132
Secțiunea a 4-a. Exercițarea tutelei	133-150

§1. Dispoziții generale.....	133-135
§2. Exercițarea tutelei cu privire la persoana minorului	136-139
§3. Exercițarea tutelei cu privire la bunurile minorului	140-150
<i>Secțiunea a 5-a. Controlul exercitării tutelei.....</i>	151-155
<i>Secțiunea a 6-a. Încetarea tutelei.....</i>	156-163
Capitolul III. Ocrotirea interzisului judecătoresc.....	164-177
Capitolul IV. Curatela	178-186
Titlul IV. Persoana juridică.....	187-251
Capitolul I. Dispoziții generale	187-193
Capitolul II. Înființarea persoanei juridice	194-204
<i>Secțiunea 1. Dispoziții comune</i>	194-195
<i>Secțiunea a 2-a. Nulitatea persoanei juridice</i>	196-199
<i>Secțiunea a 3-a. Înregistrarea persoanei juridice</i>	200-204
Capitolul III. Capacitatea civilă a persoanei juridice	205-224
<i>Secțiunea 1. Capacitatea de folosință a persoanei juridice.....</i>	205-208
<i>Secțiunea a 2-a. Capacitatea de exercițiu și funcționarea persoanei juridice</i>	209-224
§1. Capacitatea de exercițiu	209-211
§2. Funcționarea persoanei juridice	212-220
§3. Dispoziții speciale	221-224
Capitolul IV. Identificarea persoanei juridice	225-231
Capitolul V. Reorganizarea persoanei juridice	232-243
Capitolul VI. Încetarea persoanei juridice	244-251
<i>Secțiunea 1. Dispoziții generale</i>	244
<i>Secțiunea a 2-a. Dizolvarea persoanei juridice</i>	245-249
<i>Secțiunea a 3-a. Dispoziții speciale.....</i>	250-251
Titlul V. Apărarea drepturilor nepatrimoniale	252-257

TITLUL PRELIMINAR DESPRE LEGEA CIVILĂ^[1]

CAPITOLUL I DISPOZIȚII GENERALE

Art. 1. Izvoarele dreptului civil

(1) Sunt izvoare ale dreptului civil legea, uzanțele și principiile generale ale dreptului.

(2) În cazurile neprevăzute de lege se aplică uzanțele, iar în lipsa acestora, dispozițiile legale privitoare la situații asemănătoare, iar când nu există asemenea dispoziții, principiile generale ale dreptului.

(3) În materiile reglementate prin lege, uzanțele se aplică numai în măsura în care legea trimite în mod expres la acestea.

(4) Numai uzanțele conforme ordinii publice și bunelor moravuri sunt recunoscute ca izvoare de drept.

(5) Partea interesată trebuie să facă dovada existenței și a conținutului uzanțelor. Uzanțele publicate în culegeri elaborate de către entitățile sau organismele autorizate în domeniu se prezumă că există, până la proba contrară.

(6) În sensul prezentului cod, prin **uzanțe** se înțelege obiceiul (cutuma) și uzurile profesionale.

Sumar

◆ Bibliografie.....	9
◆ Comentariu	10
◆ Jurisprudență	13

Bibliografie: M. Andreescu, *Scurte considerații despre principiile dreptului și filosofia dreptului*, în *Dreptul* nr. 12/2012/ Fl. A. Baias, E. Chelaru, R. Constatinovic, I. Macovei (coordonatori), *Noul Cod civil. Comentariu pe articole*, ed. a 2-a, revizuită și adăugită, București, Editura C.H. Beck, 2014 – citată în continuare Fl.A. Baias și alții (coordonatori), *NCC, ed. a 2-a/ G. Boroi, Drept civil. Partea Generală. Persoanele*, ed. a 3-a, Ed. Hamangiu, București, 2008/ G. Boroi, C.A. Angheliescu, *Curs de drept civil. Partea generală*, Ed. Hamangiu, București, 2011/ M.I. Grigore-Rădulescu, *Analogia legii și analogia dreptului. Aspecte teoretice și consecințe practice*, PR 6/2014/ T. Ionașcu și alții, *Tratat de drept civil, vol. I*, Ed. Academiei, București, 1967, citată în continuare T. Ionașcu, *Tratat vol I/ E. Lupan, S. Sztranyiezki, E. Veress, R.A. Pantelimon, Drept civil. Partea generală conform noului Cod civil*, Ed. C.H. Beck, București 2012, citată în continuare E. Lupan și alții, *Drept civil/ M. Nicolae, Codex Iuris Civilis, Noul Cod civil, ediție critică*, Ed. Universul Juridic, București, 2012, tomul I/ I.-F. Popa, *Ierarhia surselor dreptului în noul Cod civil - rolul uzanțelor*, în RRDP 3/2013/ N. Popa, *Teoria generală a dreptului*, Ed. All Beck, București, 2005, citată în continuare N. Popa, *TGD/ M. M. Pivniceru, P. Perju, C. Voicu, Codul civil adnotat, vol. I Art. 1-257, Despre legea civilă. Despre persoane*, Ed.

^[1] Dispozițiile de punere în aplicare a titlului preliminar sunt cuprinse în art. 8 și art. 8¹ din L. nr. 71/2011.

Hamangiu, București, 2013, citată în continuare M.M. Pivniceru, *Codul civil vol. I/ V. Terzea, Noul Cod Civil. Ediția a II-a, vol. I*, Editura Univers Juridic, București, 2014/ S. Cristea, *Teoria generală a dreptului*, Editura C.H. Beck, București, 2014

Comentariu

Izvoarele dreptului civil reprezintă formele în care sunt exprimate regulile de conduită generale, abstracte și impersonale, de aplicabilitate repetată, care privesc comportarea părților raporturilor juridice civile.^[1]

De precizat că, potrivit teoriei generale a dreptului, această noțiune comportă două sensuri: sensul material – care reprezintă condițiile preexistente dreptului, cadrul economic, social, politic și ideologic, care se impun legiuitorului în procesul de creare a dreptului, și sensul formal – care se referă la modalitățile de exprimare a regulilor de drept.^[2]

Revenind la conținutul dispozițiilor art. 1 din Codul civil, observăm că legiuitorul a înțeles prin intermediul acestor dispoziții să se refere exclusiv la izvoarele formale ale dreptului civil, practic la vehiculul prin intermediul căruia urmează să fie livrată norma juridică.

Norma juridică reprezintă forma internă a dreptului; formularea normei juridice constituie forma de exprimare exterioară a dreptului, denumită izvor propriu-zis de drept sau sursă creatoare nemijlocită de drept.^[3]

Intrarea în vigoare a noului Cod civil atestă o preocupare a legiuitorului pentru teoria surselor dreptului. Articolul 1 este materializarea legală a acestei preocupări. Prin acest text se instituie o ierarhie a izvoarelor principale ale dreptului civil: legea, uzanțele și principiile generale ale dreptului.^[4]

Izvoarele propriu-zise, distincte ale dreptului civil sunt legea (inclusiv reglementările Uniunii Europene - dreptul comunitar, precum și tratatele internaționale privind drepturile omului – a se vedea și art. 4 și 5 C. civ.), uzanțele și principiile generale ale dreptului.^[5]

Astfel, dispozițiile generale cu privire la legea civilă din titlul preliminar al Codului civil debutează cu textul ce reglementează izvoarele dreptului civil. În aceste prime cinci articole de cod se sintetizează rezultatul unei evoluții de 150 de ani a Codului civil Cuza, evoluție care nu putea să nu țină seama de doctrină, de practică judiciară (jurisprudență), de schimbările survenite în societate, de sistemul internațional de tratate și convenții la care România a aderat în această perioadă. Avem astfel ierarhizate izvoarele dreptului civil (art. 1), din care lipsește în continuare jurisprudența (în condițiile în care doctrina anterioară^[6] recunoștea pentru soluțiile pronunțate în contenciosul administrativ și în contenciosul constituțional calitatea de izvor de drept), este reglementat obiectul și conținutul Codului civil (art. 2 - exercițiu teoretic devenit text de cod), se pregătește (...constituie dreptul comun...) aplicarea generală

^[1] E. Lupan, S. Sztranyiezki, E. Veress, R.A. Pantelimon, *Drept civil. Partea generală conform noului Cod civil*, Ed. C.H. Beck, București 2012, p. 36; P. Perju în Fl. A. Baias, E. Chelaru, R. Constatinovic, I. Macovei (coordonatori), *Noul Cod civil. Comentariu pe articole*, ed. a 2-a, revizuită și adăugită, București, Editura C.H. Beck, 2014, pp. 1-2.

^[2] S. Cristea, *Teoria generală a dreptului*, Ed. C.H. Beck, București 2014, p. 37.

^[3] Y. Eminescu, *Izvoarele dreptului civil* în T. Ionașcu și alții, *Tratat de drept civil, vol. I*, Ed. Academiei, București, 1967, p. 53; N. Popa, *Teoria generală a dreptului*, Ed. All Beck, București, 2005, p. 161 și urm.; P. Perju în M. M. Pivniceru, P. Perju, C. Voicu, *Codul civil adnotat, vol. I Art. 1-257, Despre legea civilă. Despre persoane*, Ed. Hamangiu, București, 2013, p. 3.

^[4] I.-F. Popa, *Ierarhia surselor dreptului în noul Cod civil - rolul uzanțelor*, în RRDP 3/2013, M. Nicolae, *Codex Iuris Civilis, Noul Cod civil, ediție critică*, Ed. Universul Juridic, București, 2012, tomul I, p. 31 și urm.

^[5] P. Perju în Fl.A. Baias și alții (coordonatori), *NCC, ed. a 2-a*, p. 2 și în M.M. Pivniceru, *Codul civil vol. I*, p. 4.

^[6] G. Boroi, *Drept civil. Partea Generală. Persoanele*, ed. a 3-a, Ed. Hamangiu, București, 2008, p. 19.

a Codului civil (art. 3 - monism versus dualism civil-comercial), având dispoziții de reafirmare (față de art. 20 și art. 11 din Constituție) a aplicării prioritare a tratatelor internaționale privind drepturile omului (art. 4), respectiv a dreptului Uniunii Europene (art. 5 – la fel de inutil precum art. 4 C. civ. în condițiile existenței art. 148 – alin. 2 și 4 din Constituție). Nu mai puțin adevărat, pe planul dreptului procesual civil, ultimele două dispoziții (art. 4 și art. 5 C.civ.) sunt reluate în art. 3 și 4 C. proc. civ. (Legea nr. 134/2010).

Legea – este actul normativ care emană de la organele de stat învestite cu prerogativa legiferării^[1] inclusiv ordonanțele guvernului aprobate de Parlament (Decizia CCR nr. 55/2014)^[2].

În legătură cu uzanțele, doctrina avangardistă a apreciat că „locul pe care îl ocupă uzanțele în noul ansamblu legal este radical diferit de cel anterior (cadru vechiului Cod civil). Interesul legal pentru uzanțe se manifestă în utilizarea noțiunii într-un număr de 37 de articole într-o terminologie diversă: „uzanțe”, „uzuri profesionale” [care nu apare decât în textul art. 1 alin. (6) C. civ.], „obicei”, „obiceiul locului” [art. 613, art. 662 C. civ. referitoare la raporturile de vecinătate; art. 1.349 alin. (1) C. civ. în materie de răspundere delictuală] sau „cutuma” [doar în art. 1 lin. (6) C. civ.], „practici” sau „practici statornicite între părți”, „practici contabile general acceptate” [art. 837 alin. (2) C. civ. în materie de contract de administrare]. Utilizarea conceptului se face în aproximativ toate domeniile dreptului civil: drepturi reale, contracte de administrare a bunurilor, formarea contractului, efectele contractului, remediile pentru neexecutare, în materia executării unor contracte speciale (vânzare, locațiune, antrepriză, transport, cont curent, depozit bancar, facilități de credit). Așadar, o perspectivă cu totul nouă. Pe lângă aceste texte, Codul cuprinde și o normă generală de interpretare a clauzelor îndoielnice ale contractului și care face trimitere la așa-numitele uzanțe „interpretative” [art. 1.268 alin. (2) C. civ.]”^[3]

În acest context trebuie observat că există cazuri aflate în afara sferei de reglementare a legii, dar ele sunt reglementate prin uzanțe, consuetudinar, prin obicei (cutumă) sau uzuri profesionale.^[4]

În legătură cu acestea din urmă, s-a apreciat că „uzurile profesionale sunt acele reguli, care reglementează raporturi stabilite între membrii unei profesii sau, după caz, între membri și clienți, cu ocazia exercitării profesiei.”^[5]

„În ce privește raportul uzanțelor cu norma imperativă, este de notorietate că nu poate fi considerată izvor de drept decât o practică generală care nu încalcă prevederile legale de la care nu se poate deroga. (...) În măsura în care uzanța respectivă are semnificație juridică, pentru că ar putea constitui o regulă de drept (adică ar putea fi o uzanță juridică), ea este supusă limitărilor libertății actelor juridice în general: „Nu se poate deroga prin convenții sau acte juridice unilaterale de la legile care interesează ordinea publică sau bunele moravuri” (art. 11 C. civ.). În contextul dreptului internațional privat însă, chestiunea imperativității în fața uzanțelor este ceva mai delicată. În primul rând, pentru că legea aplicabilă raportului juridic poate fi o lege care să permită o anumită uzanță pe care legea română să o interzică (ipoteză în care se pune problema incidenței art. 3.3 și art. 9 din Regulamentul Roma I privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale) – rezultatul ar fi că oricum legea română în dispozițiile ei imperative nu ar putea fi ocolită, mai ales dacă forul sesizat este românesc. În al doilea rând,

[1] G. Boroș, *Drept civil. Partea Generală. Persoanele*, ed. a 3-a, Ed. Hamangiu, București, 2008, p. 16.

[2] A se vedea P. Perju, Fl.A. Baiaș și alții (coordonatori), *NCC*, ed. a 2-a, p. 2.

[3] I.-F. Popa, *Ierarhia surselor dreptului în noul Cod civil - rolul uzanțelor*, în RRDP 3/2013.

[4] P. Perju în Fl.A. Baiaș și alții (coordonatori), *NCC*, ed. a 2-a, p. 2 și în M.M. Pivniceru, *Codul civil vol. I*, p. 5.

[5] G. Boroș, C.A. Angheliescu, *Curs de drept civil. Partea generală*, Ed. Hamangiu, București, 2011, p. 8.

pentru că este posibilă existența unei uzanțe internaționale care să „vexeze” într-o anumită măsură dispozițiile imperative ale dreptului român – caz în care jurisprudența Curții Europene de Justiție în materie va face extrem de discutabilă aplicarea normei imperative române, în măsura în care nu este și normă imperativă comunitară, în raport cu o uzanță internațională.

Uzanțele și norma supletivă - ierarhia instituită de art. 1 alin. (2) este atât de fermă încât să nu acorde prioritate uzanțelor față de norma supletivă? Răspunsul trebuie nuanțat, în condițiile existenței unor texte legale care se referă la o atare situație:

i) În ipoteza în care norma supletivă virtual aplicabilă trimite la uzanțe în mod expres, se vor aplica uzanțele, dacă nu rezultă că părțile au înțeles să le înlăture.

ii) Este însă posibilă și o altă ipoteză: legea poate să trimită la uzanțe în manieră imperativă, conferindu-le astfel valoarea unor norme imperative.

iii) În ipoteza în care norma nu trimite în mod expres la uzanțe, astfel cum prevede art. 1 alin. (3) C. civ., oare este exclusă aplicarea uzanțelor? (...) Impresia mea este că răspunsul trebuie să fie negativ (...) soluția este să prevaleze uzanța.”^[1]

Conchizând se poate aprecia că „(...) uzanțele stau la baza a ceea ce se cheamă *usus modernus* (care reprezintă, într-o mare măsură, sursa codificărilor moderne) și că, istoric, uzanțele au avut virtutea de a asigura o supraviețuire a dreptului roman, „*regulă după regulă*”, până în era codificărilor moderne.”^[2]

Problematica uzanțelor a făcut obiectul analizei Curții Europene de Justiție care „(...) în două hotărâri, a operat calificări semnificative legate de rolul și forța juridică a uzanțelor internaționale: *MSG vs. Les Gravieres Rhenanes* (Cazul C-106/95, 1997, ECR I-911) și *Castelletti vs. Trumpy* (Cazul C-159/97, 1999, ECR I-1597). În ambele, Curtea a afirmat că validitatea unei clauze de *electio iuris* aplicabile (care nu poate fi considerată ca acord contractual expres, fiind imprimată pe partea nesemnată a unei scrisori de confirmare – prima speță, respectiv pe verso-ul nesemnat al unui conosament – a doua speță) este subordonată respectării uzanței relevante în materia comercială dată (este vorba, în ambele cazuri, de transport pe apă, fluvial în primul caz și marin în cel de-al doilea). Concluziile extrem de concrete în materie, trase de Curte (în interpretarea art. 17 din Convenția de la Bruxelles – privitor la validitatea clauzelor de competență jurisdicțională), nu par să fi fost avute în vedere de legiuitorul român în reglementarea uzanțelor ca sursă de drept [mai ales dacă avem în vedere alin. (3) al art. 1 C. civ.]. Curtea exprimă o serie de raționamente legate de validitatea uzanțelor mai ales cu privire la: frecvență (nr. 27 Castelletti), posibilitatea cunoașterii acestora - condiția publicității și cu privire la cunoașterea efectivă a acestora (nr. 28-29-30 Castelletti). În esență, Curtea elimină orice condiție separată privind cunoașterea efectivă a uzanței, pentru considerentul implicit că urmare firească a existenței uzanței este cunoașterea acesteia”^[3]

Același autor, realizând un studiu amplu al uzanțelor, a procedat la analizarea uzanțelor în Principiile UNIDROIT și în DCFR, reținând că „În codificările savante, influența dreptului anglo-american este patentă la anumite nivele. De aceea, nu ne surprinde acordarea unui interes special uzanțelor în instrumente ca Principiile UNIDROIT și DCFR. Primul definește și conferă rolul de sursă de drept atât uzanțelor părților, cât și uzanțelor generale (art. 1.9 Principiile UNIDROIT). DCFR preia aproape integral textul existent în Principiile UNIDROIT, prin art. II.-1:104 DCFR.”^[4]

^[1] I.-F. Popa, *Ierarhia surselor dreptului în noul Cod civil - rolul uzanțelor*, în RRDP 3/2013; citat și în V.Terzea, *Noul Cod Civil. Ediția a II-a*, vol. I, Editura Univers Juridic, București, 2014, pp. 17-18.

^[2] I.-F. Popa, *op. cit.*, în RRDP 3/2013.

^[3] I.-F. Popa, *op. cit.*, în RRDP 3/2013.

^[4] I.-F. Popa, *op. cit.*, în RRDP 3/2013.

Alin. (2) al art. 1 reglementează ca izvor de drept, în lipsa unui text de lege sau a uzanțelor, dispozițiile legale privitoare la situații juridice asemănătoare (analogia legii – *analogia legis*) și principiile generale ale dreptului (analogia dreptului – *analogia juris*).^[1]

O ierarhie similară a izvoarelor de drept stabilește și art. 5 alin. (3) noul C. proc. civ.: „În cazul în care o pricină nu poate fi soluționată nici în baza legii, nici a uzanțelor, iar în lipsa acestora din urmă nici în baza dispozițiilor legale privitoare la situații asemănătoare, ea va trebui judecată în baza principiilor generale ale dreptului, având în vedere toate circumstanțele acesteia și ținând seama de cerințele echității”. Această ierarhie este următoarea: legea, uzanțele, analogia legii și, ca ultimă alternativă subsidiară, analogia dreptului, adică soluționarea cauzei pe baza principiilor generale ale dreptului^[2].

„Se poate interpreta că reglementarea expresă a analogiei este și o consecință indirectă a principiului generalității legilor, care împiedică formularea acestora cu o precizie absolută, fapt subliniat prin Hotărârea Plenului Curții Europene în cauza Sunday Times contra Regatului Unit, în care se precizează că „*una dintre tehnicile-tip de reglementare constă în recurgerea la unele categorii mai degrabă generale decât la liste exhaustive, interpretarea și aplicarea acestor texte depinzând de practică*”, iar „*funcția de decizie încredințată instanțelor servește tocmai înlăturării îndoielilor ce ar putea rămâne în ceea ce privește interpretarea normelor...*, cu condiția ca rezultatul să fie curent și... rezonabil de previzibil”^[3].

„Fără o definiție legală, atribuindu-li-se numeroase înțelesuri și beneficiind de o multitudine de definiții doctrinare, apreciem că principiile generale ale dreptului reprezintă acele idei generale, conducătoare, călăuzitoare care stau la baza elaborării și aplicării dreptului, adică «datul» ca ideal sau ca temei pentru știință și «construitul» în situația în care sunt elaborate sau transpuse într-o construcție nouă, inclusiv prin normele juridice.”^[4]

Jurisprudență

1. Art. 1 alin. (2) din C. civ. dispune în cazurile neprevăzute de lege să se aplice uzanțele, iar în lipsa acestora, dispozițiile legale privitoare la situații asemănătoare, iar când nu există asemenea dispoziții, principiile generale ale dreptului.

Adecvat prezentei analize, resurse suplimentare pentru determinarea echivalenței dintre un cuantum, rezonabil al dobânzii, echivalent al folosinței capitalului se regăsesc în dispozițiile art. 1233 C. civ. vizând determinarea prețului între profesioniști.

Conform acestui text dacă un contract încheiat între profesioniști nu stabilește prețul și nici nu indică o modalitate pentru a-l determina, se presupune

că părțile au avut în vedere prețul practicat în mod obișnuit în domeniul respectiv pentru aceleași prestații realizate în condiții comparabile sau în lipsa unui asemenea preț, un preț rezonabil.

Deci prețul obținut, cu o frecvență suficientă pentru a fi calificat **uzanță** reprezintă echivalentul unei contraprestații. (Trib. Giurgiu, s. civ., dec. nr. 324 din 24 martie 2017, www.eurolex.ro)

2. Dacă art. 48 – 49 din Legea nr. 85/2006 nu au reglementate ele însele o procedură de distribuire, iar administratorul/lichidatorul judiciar a întocmit un plan de distribuire, atunci acesta va urma regulile și condițiile de distribuire cele mai apropiat regle-

[1] P. Perju în F.I.A. Baiaș și alții (coordonatori), *op. cit.*, p. 3 și în M.M. Pivniceru, *Codul civil vol. I*, p. 6.

[2] M. I. Grigore-Rădulescu, *Analogia legii și analogia dreptului. Aspecte teoretice și consecințe practice*, PR 6/2014.

[3] Pentru dezvoltări și detalii referitoare la expresia „prevăzută de lege” și la explicațiile oferite de Curtea Europeană în definirea acestora, a se vedea, I. Deleanu, „Repere ale controlului de convenționalitate, ale controlului de constituționalitate și ale controlului judiciar asupra conceptelor juridice «vagi» în materie procesual-civilă”, în *Dreptul nr. 9/2013*, p. 69, citat în M. I. Grigore-Rădulescu, *Analogia legii și analogia dreptului. Aspecte teoretice și consecințe practice*, PR 6/2014.

[4] M. Andreescu, „Scurte considerații despre principiile dreptului și filosofia dreptului”, în *Dreptul nr. 12/2012*, p. 159 citat în M. I. Grigore-Rădulescu, *Analogia legii și analogia dreptului. Aspecte teoretice și consecințe practice*, PR 6/2014.

mentate, adică cele prevăzute de art. 121 din Legea nr. 85/2006. (C. Ap. București, s. a II-a civ., dec. nr. 76 din 7 martie 2017, www.idrept.ro)

3. În art. 10 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 8/1996 se prevede doar dreptul moral de a pretinde recunoașterea calității de autor al operei, iar în art. 96 alin. (1) lit. a) doar dreptul moral de a pretinde recunoașterea paternității propriiei interpretări sau execuții. Prin urmare, dacă nu există o dispoziție legală care să prevadă expres maniera în care se realizează acest drept într-un caz particular, dreptul autorului/interpretului de a-și asocia numele cu opera/interpretarea se manifestă diferit în funcție de genul operei și de natura suportului acesteia, a destinației acesteia, ținând cont și de *uzanțele* care există într-un anumit domeniu. (ÎCCJ, s. I civ., dec. nr. 805 din 5 aprilie 2016)

4. În lipsa unor dispoziții speciale care să reglementeze regimul juridic al composesoratelor, în conformitate cu dispozițiile art. 1 alin. (2) din Codul civil, se aplică prevederile legale privitoare la situații asemănătoare, iar în lipsa acestora principiile generale ale dreptului. În acest sens, instanța a reținut că tribunalul a constatat în mod legal faptul că, în lipsa unor prevederi legale speciale, composesoratelor li se aplică dispozițiile O.G. nr. 26/2000, privind asociațiile și fundațiile, prevederile acestui din urmă act normativ nefiind contrare Legii nr. 1/2000.

În plus, asociațiile composesorale nu sunt cuprinse în enumerarea limitativă de la art. 1 alin. (3) din O.G. nr. 26/2000, care indică entitățile ce nu intră sub incidența acestui act normativ. (C. Ap. Târgu Mureș, s. I civ., sent. nr. 20/C din 11 septembrie 2014)

Art. 2. Obiectul și conținutul Codului civil

(1) Dispozițiile prezentului cod reglementează raporturile patrimoniale și nepatrimoniale dintre persoane, ca subiecte de drept civil.

(2) Prezentul cod este alcătuit dintr-un ansamblu de reguli care constituie dreptul comun pentru toate domeniile la care se referă litera sau spiritul dispozițiilor sale.

Sumar

◆ Bibliografie.....	14
◆ Comentariu.....	14
◆ Jurisprudență.....	16

Bibliografie: Fl. A. Baias, E. Chelaru, R. Constatinovici, I. Macovei (coordonatori), *Noul Cod civil. Comentariu pe articole*, ed. a 2-a, revizuită și adăugită, București, Editura C.H. Beck, 2014/ Gh. Beleiu, *Tratat de drept civil român, vol. I*, Editura Șansa, București, 1999/ G. Boroi, *Drept civil. Partea Generală. Persoanele*, ed. a 3-a, Ed. Hamangiu, București, 2008, pp. 13-14/ D. Chirică, *O privire asupra noului Cod civil*, în PR nr. 3/2011/ Constantin Dissescu, *Ideea de drept și fundamentul ei. Introducere la studiul dreptului*, Institut. de Arte Grafice Carol Gobl, București, 1911/ M. Eliescu, *Curs de succesiuni*, Editura Humanitas, București, 1997/ T. Ionașcu, E. A. Barasch, A. Ionașcu, S. Brădeanu, M. Eliescu, V. Economu, Y. Eminescu, M. I. Eremia, E. Roman, I. Rucăreanu, V.D. Zlătescu, *Tratat de drept civil, vol. I*, Ed. Academiei, 1967/ M. M. Pivniceru, P. Perju, C. Voicu, *Codul civil adnotat, vol. I Art. 1-257, Despre legea civilă. Despre persoane*, Ed. Hamangiu, București, 2013/ N. Radinescu, *Noțiuni de drept civil, vol. I*, Institutul de Arte Grafice Îndreptarea, București, 1930

Comentariu

„Dreptul civil cuprinde în rețeaua densă a normelor sale întreaga viață omenească. El începe prin a se apleca asupra leagănului copilului, pătrunzând chiar în tainele concepțiunii, se ocupă de logodnă, organizează căsătoria, pentru a termina cu moartea și urmările acesteia asupra patrimoniului, adică cu succesiunea, denumită și moștenire sau ereditate.”⁽¹⁾

Mai era așadar nevoie de textul art. 2 Cod civil, în special alin. (2), în condițiile în care comentariul de mai sus era realizat prin raportare la legislația în vigoare la momentul anului universitar 1946-1947, și anume în special Codul Civil Cuza (comentariul se referea în mod

⁽¹⁾ M. Eliescu, *Curs de succesiuni*, Editura Humanitas, București, 1997, p. 13.

general la dreptul civil, ca ramură a dreptului, iar nu neapărat la Codul Civil)? În mod pragmatic, răspunsul trebuie să fie nu. Numai că, analizând Codul Civil se poate observa un oarecare exces de teoretizare, un exercițiu mult prea aplecat de a transpune legislativ un proces doctrinar, astfel încât am putea spune că, prin intermediul Codului civil (luat ca rezultat final), doctrina chiar reprezintă un izvor de drept, așa încât ar fi trebuit menționată în mod expres în cuprinsul art. 1 Cod Civil. Dar forțele redutabile nu sunt – cel mai adesea – și fățișe. Așa încât, nu putem decât să constatăm unele situații și să ne resemnăm.

„Din cauză că dreptul în această școală (școala cosmologică – n.n.) este consecința unor raporturi de forță, s-a și pus chestiunea de a se ști dacă dreptul este în sine un principiu, sau este dreptul propriu-zis, *recht* ... Dreptul este *recht*, sau dreptul este forța, dreptul pumnului, *faustrecht*... Fiecare drept își are manifestarea sa în un ce material și concret. Voința, forța abstractă se încorporează în afară, în sfera juridică. ... Nu trebuie să se confunde dreptul, născut chiar din forță, cu însăși forța. Dreptul trebuie considerat ca un principiu, și numai sancțiunea trebuie să devină o forță, să o recunoaștem în forța care trebuie pusă la dispoziția societății și nu a individului... Dreptul nu trebuie confundat nu numai cu forța, dar nici cu o altă abstracțiune cu care mulți îl confundă; nu trebuie să fie confundat mai cu seamă cu dreptul pozitiv, dreptul – ne expunem la oarecare neînțelegere, **dreptul pe care noi îl închinăm în câteva coduri – cu abstracțiunea numită adevăr. Mulți îl confundă.**”^[1]

Codul civil afirmă în alin. (1) al art. 2 că reglementează „*raporturile patrimoniale și nepatrimoniale dintre persoane, ca subiecte de drept civil*”. El însă reglementează nu numai aceste raporturi, ci și persoanele, subiecte de drept civil ca atare, și care nu pot fi incluse în categoria de raporturi patrimoniale sau nepatrimoniale dintre persoane, precum și bunurile, adică raporturi reale, care, nici ele, nu au legătură cu raporturile dintre persoane, fiind prerogative directe asupra unui bun.^[2]

Doctrina a subliniat că dreptul civil reglementează, în principal, raporturile patrimoniale, raporturile personal nepatrimoniale și condiția juridică a persoanelor^[3].

Structural, Codul civil guvernează în materia dreptului privat, ceea ce îl deosebește de reglementările aparținând dreptului public. De asemenea, prin metoda de reglementare, și anume aceea a egalității părților, el este distinct de ramurile de drept bazate pe metoda de reglementare a subordonării părților (administrativ, financiar, fiscal etc.).^[4]

„Raporturile juridice patrimoniale sunt cele care se referă la drepturile și obligațiile cu conținut patrimonial, adică evaluabile în bani”^[5] (a se vedea și Decizia ICCJ nr. 32 din 9 iunie 2008 cu privire la caracterul evaluabil în bani al litigiilor civile și comerciale având ca obiect constatarea existenței sau inexistenței unui drept patrimonial, constatarea nulității, anularea, rezoluțiunea, rezilierea unor acte juridice privind drepturi patrimoniale, în scopul stabilirii competenței materiale).

^[1] Constantin Dissescu, *Ideea de drept și fundamentul ei. Introducere la studiul dreptului*, Instit. de Arte Grafice Carol Gobl, București, 1911, pp. 14-16.

^[2] D. Chirică, *O privire asupra noului Cod civil*, în PR nr. 3/2011, p. 113, citat și de P. Perju în M.M. Pivniceru, *Codul civil vol. I*, pp. 7-8.

^[3] N. Radinescu, *Noțiuni de drept civil, vol. I*, Institutul de Arte Grafice Îndreptarea, București, 1930, p. 26, Gh. Beleiu, *Tratat de drept civil român, vol. I*, Editura Șansa, București, 1999, p. 31.

^[4] Gh. Beleiu, *Tratat de drept civil român, vol. I*, Editura Șansa, București, 1999, p. 25; G. Boroș, *Drept civil. Partea Generală. Persoanele*, ed. a 3-a, Ed. Hamangiu, București, 2008, pp. 13-14, citați de P. Perju în Fl. A. Baias, E. Chelaru, R. Constatinovic, I. Macovei (coordonatori), *Noul Cod civil. Comentariu pe articole*, ed. a 2-a, revizuită și adăugită, București, Editura C.H. Beck, 2014, p. 4.

^[5] D. Chirică, *O privire asupra noului Cod civil*, în PR nr. 3/2011, p. 113, citat și de P. Perju în M.M. Pivniceru, *Codul civil vol. I*, p. 8.

„Când este vorba despre drepturi reale, care conferă titularilor lor o putere directă asupra unui bun ..., raporturile juridice între subiectele de drept civil nu se pot crea decât cu ocazia nașterii, modificării sau încălcării acestor drepturi, în rest fiind vorba despre exercițiul normal al unor asemenea drepturi (... fără ca titularul să intre în raporturi cu alte subiecte de drept). În cazul drepturilor de creanță sau personale, care conferă titularilor lor puterea de a obține de la o anumită persoană (debitor) o anume prestație (conduită), cum ar fi aceea de a realiza o anumită lucrare la care s-a angajat ... este vorba prin excelență de raporturi (legături) între două sau mai multe subiecte de drept civil. În cazul drepturilor potestative (de opțiune), care conferă titularilor lor puterea de a fi stăpânii unor anumite situații juridice preexistente, putând să le tranșeze într-un fel sau în altul, după cum doresc, impunând unilateral unor alte persoane suportarea unor anumite consecințe”^[1]

Menționăm că, în cadrul acestei lucrări, între exemplele de drepturi potestative este și situația succesibililor aflați în interiorul termenului de opțiune succesorală care pot să accepte moștenirea – *pur și simplu sau sub beneficiu de inventar*, după cum doresc. Numai că, la acest moment, acceptarea moștenirii este reglementată într-o singură formă, distincția realizată de Codul civil Cuza nemaifiind preluată de legiuitor – a se vedea art. 685 C. civ. Cuza vs. art. 1114 alin. (2) C. civ.

„Raporturile juridice nepatrimoniale se referă la drepturile și obligațiile neevaluabile în bani, având doar un conținut moral, cum sunt dreptul la nume sau la pseudonim (art. 254 C. civ.), dreptul la viață, sănătate, integritate fizică” (art. 252 și o aplicație specială în art. 1790 alin. (2) teza finală C. civ.) „demnitate, intimitatea vieții private etc.”^[2]

Dreptul civil constituie ”trunchiul dreptului privat”^[3], iar Codul civil, ca act normativ cu forță juridică de lege, care cuprinse, într-o formă unitară, completă și încheagată, toate normele juridice din ramura dreptului civil, ocupă, într-adevăr, o „poziție centrală în sistemul dreptului”^[4], ca urmare, în relația cu celelalte ramuri de drept și, în ansamblu, cu întreaga sferă de reglementare a raporturilor sociale din domeniile la care se referă litera sau spiritul dispozițiilor sale, Codul civil reprezintă dreptul comun^[5].

Jurisprudență

1. Trimiterea e care o face instanța de apel la dispozițiile art. 30 alin. (8) din Constituție – care, reglementând la nivel de principiu, libertatea de exprimare, face referire la persoanele care răspund pentru informația adusă la cunoștință publică – nu este de natură să sprijine concluzia că, în absența unei legi speciale care să sancționeze delictul de presă, înseamnă că nu poate fi angajată răspunderea civilă a redactorului-șef.

Contrar aprecierii instanței de apel, dreptul comun în materia răspunderii delictuale nu este dat de norma constituțională menționată (în enumerarea căreia, neregăsindu-se calitatea de redactor-șef, ar însemna, implicit, exonerarea de răspundere a acestuia), ci de prevederile Codului civil referitoare la răspunderea civilă delictuală, care au constituit fundament juridic al pretențiilor reclamanților.

^[1] D. Chirică, *O privire asupra noului Cod civil*, în PR nr. 3/2011, p. 113, citat și de P. Perju în M.M. Pivniceru, *Codul civil vol. I*, p. 8.

^[2] D. Chirică, *O privire asupra noului Cod civil*, în PR nr. 3/2011, p. 113, citat și de P. Perju în M.M. Pivniceru, *Codul civil vol. I*, p. 8.

^[3] O. Ungureanu, *Drept civil. Introducere*. Ed. C.H. Beck, București, 2007, p. 16, citat de P. Perju în M.M. Pivniceru, *Codul civil vol. I*, p. 9.

^[4] S. Brădeanu, I. Rucăreanu, *Obiectul dreptului civil* în T. Ionașcu, E. A. Barasch, A. Ionașcu, S. Brădeanu, M. Eliescu, V. Economu, Y. Eminescu, M. I. eremia, E. Roman, I. Rucăreanu, V.D. Zlătescu, *Tratat de drept civil*, vol. I, Ed. Academiei, 1967, p. 24.

^[5] P. Perju în M.M. Pivniceru, *Codul civil vol. I*, p. 9.

Astfel, potrivit art. 2 alin. (2) C. civ., acesta este alcătuit dintr-un ansamblu de reguli care „constituie dreptul comun pentru toate domeniile la care se referă litera sau spiritul dispozițiilor sale”.

Consecința inexistenței unei legi speciale care să reglementeze delictele de presă nu este aceea a lipsei răspunderii pentru fapte ilicite săvârșite în această materie, ci a aplicării normelor dreptului comun, cu verificarea condițiilor generale ale angajării răspunderii delictuale.

De aceea, observând temeiul juridic al cererii completatoare – dat de dispozițiile art. 1357 și urm. C. civ. – instanța de apel nu putea concluziona că pârâtei D. nu-i este justificată prezența în proces, în contextul inexistenței unei legi speciale care să reglementeze răspunderea redactorului-șef. (*ÎCCJ, s. I civ, dec. nr. 454 din 15 martie 2017, www.eurolex.ro*)

2. Normele Codului civil nu se pot interpreta și aplica extensiv și nici nu se poate clădi un principiu de aplicare a dreptului material civil la alte ramuri de drept decât dacă există o dispoziție specială și expresă în acest timp.

Trebuie notat, de asemenea, că potrivit dispozițiilor art. 2 alin. (2) C. civ. (Legea nr. 287/2009), codul este și poate fi considerat drept comun pentru toate domeniile la care se referă litera și spiritul dispozițiilor sale.

Or, atât în literă cât și în spirit, Codul se aplică exclusiv sferei relațiilor sociale grefate pe raporturile patrimoniale și nepatrimoniale dintre persoane ca subiecte de drept civil precum și raporturilor dintre profesioniști, precum și raporturilor dintre aceștia și alte subiecte de drept civil.

Pe cale de consecință, Codul civil nu se poate aplica dreptului public și cu specială trimitere în cazul raporturilor de drept fiscal dintre contribuabili și organele fiscale chiar dacă acest raport se naște ca efect al unui contract de închiriere ori concesiune, administrare sau folosință pe care le au în vedere dispozițiile pct. 17 alin. (2) din Normele metodologice de aplicare a Codului fiscal. (*C. Ap. Cluj, s. II-a civ., de cont. adm., și fiscal, dec. nr. 6281 din 11 septembrie 2014*)

Art. 3. Aplicarea generală a Codului civil

(1) Dispozițiile prezentului cod se aplică și raporturilor dintre profesioniști, precum și raporturilor dintre aceștia și orice alte subiecte de drept civil.

(2) Sunt considerați profesioniști toți cei care exploatează o întreprindere.

(3) Constituie exploatarea unei întreprinderi exercitarea sistematică, de către una sau mai multe persoane, a unei activități organizate ce constă în producerea, administrarea ori înstrăinarea de bunuri sau în prestarea de servicii, indiferent dacă are sau nu un scop lucrativ.

Sumar

◆ Bibliografie.....	17
◆ Comentariu.....	18
◆ Jurisprudență	21

Bibliografie: Fl. A. Baias, E. Chelaru, R. Constatinovici, I. Macovei (coordonatori), *Noul Cod civil. Comentariu pe articole*, ed. a 2-a, revizuită și adăugită, București, Editura C.H. Beck, 2014/ M. M. Pivniceru, P. Perju, C. Voicu, *Codul civil adnotat, vol. I Art. 1-257, Despre legea civilă. Despre persoane*, Ed. Hamangiu, București, 2013, citată în continuare M.M. Pivniceru, *Codul civil vol. I/ V.Terzea, Noul Cod Civil. Ediția a II-a, vol. I*, Editura Univers Juridic, București, 2014.

Legea de aplicare nr. 71/2011:

Art. 8. (1) Noțiunea „profesionist” prevăzută la art. 3 din Codul civil include categoriile de comerciant, întreprinzător, operator economic, precum și orice alte persoane autorizate să desfășoare activități economice sau profesionale, astfel cum aceste noțiuni sunt prevăzute de lege, la data intrării în vigoare a Codului civil.

(2) În toate actele normative în vigoare, expresiile „acte de comerț”, respectiv „fapte de comerț” se înlocuiesc cu expresia „activități de producție, comerț sau prestări de servicii”.

Comentariu

Astfel cum se precizează în cuprinsul secțiunii a doua a expunerii de motive a Legii nr. 71/2011, mai precis în cuprinsul Titlului al II-lea – Dispoziții cu privire la Titlul preliminar „Codul civil creionează, chiar din titlul său preliminar, noua filozofie a sistematizării drept privat, respectiv monismul reglementării raporturilor de drept privat. Acest principiu nu poate fi doar firul conductor al Codului civil, el trebuie să continue a se reflecta în legislația specială. Tocmai de aceea, proiectul de lege pentru punerea în aplicare a noului Cod civil propune abrogarea Codului comercial și înlocuirea, în cuprinsul legii societăților comerciale, a termenului „act de comerț” cu o sintagmă enumerativă „activități de producție, comerț sau prestări servicii” și integrarea în conceptul de „profesionist” a mai multor termeni care se subsumează definiției de „persoană care exploatează o întreprindere („comerciant, întreprinzător, agent economic, precum și orice alte persoane autorizate să desfășoare o activitate cu sau fără caracter economic, astfel cum aceste noțiuni sunt prevăzute de lege, la data intrării în vigoare a Codului civil” (astfel cum reiese din dispozițiile art. 8 din Legea nr. 71/2011 – *n.n.*)).”

Noul Cod civil îmbrățișează concepția monistă de reglementare a raporturilor de drept privat – civil și comercial^[1]. Astfel, pe lângă materia tradițională a dreptului civil, Noul Cod reglementează și raporturile dintre profesioniști, precum și raporturile dintre aceștia și orice alte subiecte de drept civil (art. 3 alin. 1). Sunt considerați profesioniști toți cei care exploatează o întreprindere (art. 3 alin. 2). Noțiunea de profesionist prevăzută de art. 3 Cod civil include categoriile de comerciant, întreprindere, operator economic, precum și orice alte persoane autorizate să desfășoare activități economice sau profesionale, astfel cum aceste activități sunt prevăzute de lege (art. 8 alin. 1 din Legea nr. 71/2011). Conform art. 3 alin. (3) din Cod civil, constituie exploatarea unei întreprinderi exercitarea sistematică de către una sau mai multe persoane, a unei activități organizate ce constă în producerea, administrarea de bunuri sau în prestarea de servicii, indiferent dacă are sau nu un scop lucrativ. Noul Cod civil reprezintă dreptul comun în materia societăților (Capitolul VII *Contractul de societate* din Cartea a V-a, Titlul IX – *Diferite contracte speciale*).

În același sens, pentru a se marca renunțarea la dualitatea comercial-civil, în Legea de punere în aplicare se prevede că „în toate actele normative, expresiile „acte de comerț” și „fapte de comerț” se înlocuiesc cu sintagma „activități de producție, comerț sau prestări de servicii” – punctul 2.4 din expunerea de motive a acestui act normativ.

Numai pornind de la această concepție a Codului civil, exprimată în mod succint, dar elocvent în cuprinsul expunerii de motive, putem înțelege și accepta, la acest moment, poziția comerțului/profesionist și a întreprinderii/exploatarea întreprinderii. Într-o asemenea metodă de interpretare istorico-teleologică vom putea și elimina o parte din dubiile exprimate în doctrină cu privire la interpretarea art. 3 din Cod.

Astfel, în primul rând, se observă în chiar alin. (1) al art. 3 Cod civil – dispozițiile prezentului cod se aplică și *raporturilor dintre profesioniști*, drept urmare, sfera de aplicare a Codului depășește particularii, persoanele fizice obișnuite, urmând a se aplica și profesioniștilor, indiferent dacă sunt sau nu comercianți (adică, indiferent dacă sunt sau nu titularii întreprinderii, *n.n.*).^[2] În aceeași lucrare se conchide că: „Deci exploatarea unei întreprinderi este forma juridică a oricărei activități profesionale” (fiind citat St. D. Cărpănuș, *Drept comercial în condițiile noului Cod Civil*, 10 decembrie 2010, www.juridice.ro).

^[1] A se vedea, Mircea Duțu, Academia română, Institutul de Cercetări juridice Traian Ionașcu, Departamentul de drept privat, *Noul Cod civil. Studii și comentarii*, vol. I, Cartea I și Cartea a II-a, Ed. Universul Juridic, București, 2012, p. 31-32.

^[2] P. Perju în M.M. Pivniceru, *Codul civil vol. I*, p. 10.